

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการทำวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือเรียนภาษาไทยชุด
ทักษะพัฒนา เล่ม 1 (ท 401 ท 402)" นี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัย
ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

การเรียนการสอนภาษาของชาตินับได้ว่าเป็นความจำเป็นและสำคัญยิ่ง
ทั้งนี้เพราะว่าภาษานอกจากจะเป็นเครื่องมือในการสื่อสารติดต่อกันระหว่างคนใน
ชาติแล้ว ภาษายังเป็นสิ่งที่ทำให้คนมีความสำนึกในความเป็นส่วนหนึ่งของชาติ
ด้วย ดังนั้นการจัดการศึกษาของชาติ หลักสูตรจึงกำหนดให้นักเรียนทุกคนต้อง
เรียนภาษาของตนเองตั้งแต่ระดับประถมศึกษาเป็นต้นไป แต่ถึงแม้ว่าทุกฝ่ายจะ
เห็นความสำคัญและให้ความสำคัญต่อการเรียนการสอนภาษาไทยในโรงเรียนกัน
อย่างมากก็ตาม ในทางปฏิบัติก็ยังพบอยู่เสมอว่าการสอนวิชาภาษาไทยในโรงเรียน
ยังไม่ได้พัฒนาไปเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะสาเหตุต่าง ๆ ซึ่ง ม.ล. บุญเหลือ
เทพยสุวรรณ ได้กล่าวถึงข้อบกพร่องในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยใน
โรงเรียนไว้ว่า "...ความบกพร่องในการสอนภาษาไทยในโรงเรียนที่สำคัญที่สุด
คือ การขาดความเอาใจใส่และความพยายามในอันที่จะค้นหาวิธีการสอนที่ได้ผล
และการผลิตวัสดุอุปกรณ์ไม่ก้าวหน้า..." (ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ 2523 :
4) และยังคงกล่าวเพิ่มเติมต่อไปอีกว่า

ถึงแม้ภาษาของเราจะพัฒนาอย่างน่าภาคภูมิใจ แต่การสอนในโรงเรียนไม่พัฒนา "ทันกาล" เลย โดยเฉพาะการผลิตหนังสือเรียนสำหรับภาษาไทยเกือบจะเรียกได้ว่าไม่เขยิบไปเลย เป็นผลให้เกิดความระส่ำระสายในวงการสอนภาษาไทยในขณะนี้ (ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ 2523 : 4)

จากความคิดเห็นดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ส่วนหนึ่งที่เป็นสาเหตุทำให้การเรียนการสอนภาษาไทยในโรงเรียนไม่พัฒนาไปเท่าที่ควรก็คือ หนังสือเรียนที่จะนำมาใช้เป็นสื่อในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย

ความสำคัญของหนังสือเรียนหรือหนังสือแบบเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนนั้น ไค้กล่าวมาแล้วว่ามีความสำคัญยิ่งสำหรับการเรียนการสอนของไทยเรา ดังที่ โกชัย สาริกบุตร และสมพร สาริกบุตร (2523 : 6) ได้กล่าวไว้ว่า

สำหรับเมืองไทยของเรา แบบเรียนเป็นสิ่งสำคัญมากในการศึกษาระดับต้น จะเห็นได้ว่า บางครั้งทั้งนักเรียนและครูในระดับประถมและมัธยมศึกษาจะถูกพันอยู่กับหนังสือแบบเรียน จนดูประหนึ่งว่า ถ้าขาดแบบเรียนเสียแล้วการเรียนการสอนจะเกิดขึ้นไม่ได้

และยังได้กล่าวถึงความสำคัญของหนังสือแบบเรียนต่อไปอีกว่า

เราต้องยอมรับสภาพความจริงว่า ครูทั้งหลายมีความรู้ความสามารถและความพยายามไม่เท่ากัน บางคนมีความรู้จริง บางคนรู้อะไร ๆ กลาง ๆ บางคนสอนผิด ๆ ถูก ๆ บางคนมีวิจรรณภาพสูง แต่บางคนก็ไร้วิจรรณภาพสภาพอย่างนี้เองทำให้เราต้องยอมรับว่าแบบเรียนเป็นเอกสารสำคัญยิ่งแบบเรียนต้องมีมาตรฐานสูง เพราะต้องมีบทบาทในการเป็นที่พึ่งของครูและนักเรียนได้มากพอสมควร

ในต่างประเทศนั้นก็ให้ความสำคัญของหนังสือเรียนไว้เป็นอย่างมาก ดังที่ เวสเลย์ และ วอร์นสกี (Wesley and Wronski 1964 : 225-226) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหนังสือเรียนไว้ว่า "หนังสือเรียนเป็นเครื่องมือสำหรับพัฒนาผู้เรียน สิ่งที่มีอยู่ในแบบเรียนจึงต้องมีความหมายทั้งสิ้น เพราะจะชี้แนวความรู้ วิธีเรียนรู้ การจัดกิจกรรมและแนะนำแหล่งความรู้ต่าง ๆ ทั้งแก่ผู้เรียนและผู้สอนให้เกิดความสนใจอย่างรอบคอบ"

จากความสำคัญของหนังสือเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนนี้เองจึงเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนที่จะต้องทำหน้าที่เป็นผู้พิจารณาคัดเลือกและประเมินค่าสิ่งที่จะนำมาใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอนของตนเองว่ามีคุณภาพมากน้อยเพียงใด มีอะไรที่เป็นข้อพร่องที่ควรจะต้องได้รับการแก้ไขเพิ่มเติม ฯลฯ ทั้งนี้ เพื่อที่จะช่วยให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เนื่องจากแนวนโยบายการศึกษาของรัฐที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ได้กำหนดไว้ว่า "รัฐพึงสนับสนุนให้มีการผลิตตำรา บทเรียนและเอกสารทางวิชาการอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้โดยไม่ขัดต่อวัฒนธรรมไทย ระเบียบ ข้อบังคับและกฎหมาย" (สภาการศึกษาแห่งชาติ 2521: 9) และเพื่อให้สอดคล้องกับแนวนโยบายดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการก็ได้เปิดโอกาสให้เอกชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนอย่างกว้างขวาง โดยให้เอกชนร่วมในการผลิตหนังสือเรียน และคู่มือการเรียนการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2524

การเปิดโอกาสให้เอกชนได้มีส่วนร่วมในการจัดทำหนังสือเรียนสำหรับรายวิชาต่าง ๆ ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 นี้ กระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิหรือกรรมการตรวจซึ่งประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่จะตรวจ ผู้มีประสบการณ์ในด้านการพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนและผู้มีประสบการณ์ในการเรียนการสอน ทำหน้าที่ตรวจหนังสือเรียน หรือคู่มือครูที่สำนักพิมพ์ต่าง ๆ ได้จัดทำ สำหรับวิธีการตรวจก็จะแบ่งออกเป็น 2 ชั้น คือ การตรวจขั้นต้น และการตรวจขั้นสุดท้าย

ในการตรวจขั้นต้นเป็นการตรวจโครงสร้างของหนังสือเรียนนั้น ๆ โดยจะพิจารณาในเรื่อง

1. โครงสร้างของเนื้อหา โดยพิจารณาจากเค้าโครงในต้นฉบับ ถ้าเป็นวิชาภาษาอังกฤษประเทศจะพิจารณาบัญชีคำ และโครงสร้างทางหลักภาษาคอยหัวข้อของเนื้อหาโดยสังเขป ความสอดคล้องกับจุดประสงค์และคำอธิบายรายวิชาตามหลักสูตร

2. แนวทางการเสนอกิจกรรมประกอบบทเรียน (ถ้ามี)
 3. จำนวนภาพ ตาราง แผนภูมิ แผนที่ ฯลฯ โดยประมาณ (ถ้ามี)
 4. ความยากง่ายเหมาะสมกับระดับชั้น
 5. แหล่งคนควา และหนังสืออุเทศสำหรับนักเรียน (ถ้ามี)
- (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ 2525)

✓ เมื่อหนังสือเรียนเล่มใดของสำนักพิมพ์ใดผ่านการตรวจขั้นต้น ก็จะต้องนำไปปรับปรุงแก้ไขแล้วส่งให้คณะกรรมการตรวจ ตรวจสอบสุดท้ายต่อไป ในการตรวจขั้นสุดท้ายนั้นจะเป็นการตรวจอย่างละเอียดในเรื่อง

1. ความถูกต้องของเนื้อหาตามหลักวิชา
 2. การเรียงลำดับขั้นตอนของการเรียนรู้
 3. ปริมาณเนื้อหาเทียบกับเวลาเรียน
 4. ความยากง่ายของเนื้อหาเทียบกับระดับชั้น
 5. ความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนการสอนที่เสนอแนะ
 6. ความถูกต้องชัดเจนของภาษา (จะเน้นมากโดยเฉพาะรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับความรู้ทางภาษา)
 7. ความเหมาะสมของ ภาพ ตาราง แผนภูมิ แผนที่ ฯลฯ (ถ้ามี)
 8. ลักษณะเฉพาะของหนังสือโดยส่วนรวม ได้แก่
 - 1) ลักษณะเข้าชอนกับหนังสือเล่มหนึ่งเล่มใดที่กระทรวงอนุญาตให้ใช้ในโรงเรียน
 - 2) ลักษณะเด่นพิเศษของหนังสือ
- (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ 2525)

ควยเหตุนี้จึงพบอยู่เสมอว่า หนังสือเรียนรายวิชาต่าง ๆ ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และหนังสือเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ในรายวิชาหนึ่ง ๆ อาจจะมีหนังสือเรียนหลายเล่ม หลายสำนักพิมพ์ จึงต้องเป็นหน้าที่ของครูผู้สอน ผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หนังสือเรียนในโรงเรียนว่า จะเลือกใช้หนังสือเรียนที่ได้รับอนุญาตให้

ใช้ได้เดี๋ยวนั้น และจะมีวิธีการอย่างไรที่จะสามารถเลือกหนังสือเรียนที่มีคุณภาพมากที่สุดไปใช้ในโรงเรียน

ดังนั้น ครูผู้สอนนอกจากจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในหลักสูตรเป็นอย่างดีแล้ว ก็ควรจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกหนังสือเรียนรวมทั้งสามารถที่จะประเมินหนังสือเรียนที่มีอยู่ได้ ทั้งนี้เพื่อที่จะสามารถเลือกใช้นักเรียนที่มีคุณภาพที่สุดในการเรียนการสอนของตนเองได้

ในการพิจารณาคัดเลือกหนังสือเรียนนี้ สุวัฒน์ มุทฺธเมธา (2523: 276-278) ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า จะต้องพิจารณาจากสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้คือ

1. ผู้ที่พิมพ์
2. ผู้เขียน
3. ความสอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์ของการเรียนรู้เรื่องนั้น ๆ
4. การลำดับเนื้อหาและวิธีการเขียน
5. ความถูกต้อง ทันสมัย ตลอดจนการให้ข้อคิดเห็นต่าง ๆ
6. ให้ความคิดรวบยอด หลักการ ชัดเจน รายละเอียดเพียงพอ
7. ใช้ภาษา ศัพท์ เหมาะสมกับวัยและระดับชั้นของผู้เรียน
8. วางพื้นฐานประสบการณ์ที่จำเป็นแก่ผู้เรียนต่อเนื่องตามลำดับ
9. มีคำแนะนำ สารบาญ คำนี และหนังสืออ้างอิงเพียงพอ
10. เน้นหัวข้อเรื่อง ชัดเจน และเรียงลำดับได้เหมาะสม
11. เสนอแนะให้ใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ และกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจ รู้จักสังเกตพิจารณา
12. มีภาพประกอบ แผนภูมิ ตาราง สถิติต่าง ๆ พร้อมคำอธิบายประกอบชัดเจน
13. ความคงทน แข็งแรง และความเหมาะสมในการนำมาใช้
14. ขนาดรูปเล่มพอเหมาะ ทั่วหนังสือพิมพ์ชัดเจน ขนาดตัวอักษรไม่เล็กจนเกินไป

นอกจากข้อเสนอแนะดังกล่าวแล้ว พันัส หันนาคินทร์ (2524: 245-246) ก็ได้ให้ข้อเสนอแนะวิธีการคัดเลือกหนังสือเรียนไว้ว่า ควรจะต้องพิจารณาถึงสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้ คือ

1. หนังสือเล่มนั้นเหมาะสมกับจุดประสงค์ของโรงเรียนเป็นส่วนรวม และเหมาะสมกับจุดประสงค์ของวิชานั้นโดยเฉพาะหรือไม่
2. ความแน่นอนถูกต้องของเนื้อหาในหนังสือ ในเรื่องนี้เป็นของยากที่จะพิจารณา ดังนั้น บางที่เราศุภาคุณุ เขียนว่าเป็นผู้ทรงความรู้ในสาขาวิชานั้นเพียงไร และหนังสือที่พิมพ์นั้นออกมานานแล้วหรือยัง เป็นเกณฑ์อย่างหนึ่งในการพิจารณา
3. ลักษณะการอธิบายเนื้อหาวิชา สูงเกินไปสำหรับเด็กหรือไม่ การใช้ศัพท์ และถ้อยคำต่าง ๆ ชัดเจนเพียงไร มีตัวอย่าง รูป หรือ แผนผังประกอบหรือไม่
4. การจัดเรียงลำดับเนื้อหาวิชาเหมาะสมกับผู้เรียนหรือไม่ ทำให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาใต้อย่างเพียงไร
5. ครูจะใช้ประโยชน์จากหนังสือนั้นในการสอนได้เพียงไร เช่น มีแบบฝึกหัดพอเพียง มีการสรุปให้นักเรียนเข้าใจเรื่องที่อ่านดีขึ้น เห็นเนื้อหาส่วนรวมดีขึ้น
6. มีเครื่องช่วยในการค้นคว้าสำหรับนักเรียน เช่น มีอภิธานศัพท์ (glossaries) ย่อเรื่อง มีคำอธิบายเพิ่มเติมในที่ที่ควรอธิบาย การจัดย่อหน้า การจัดหัวเรื่อง (heading) การมีภาพประกอบ
7. ลักษณะภายนอกของหนังสือเรียน เช่น คุณภาพการพิมพ์ คุณภาพกระดาษ การเย็บ การเข้าเล่ม ตลอดจนความน่าจับต้องของหนังสือ

จากข้อเสนอแนะเกณฑ์ในการพิจารณาหนังสือเรียนที่มีผู้เสนอแนะไว้
จะเห็นได้ว่าไม่แตกต่างไปจากเกณฑ์ที่ คลาร์ก และ สตาร์ (Clark and
Starr 1976 : 26) ได้เสนอแนะไว้พอสรุปได้ดังนี้

ผู้เขียนควรจะเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้นโดยเฉพาะ มีการเสนอเนื้อหาที่ถูกต้อง ทันสมัย สอดคล้องกับจุดประสงค์ของรายวิชานั้น ๆ สัมพันธ์กับความรู้ และประสบการณ์เดิมของผู้เรียน มีการจัดลำดับหัวข้ออย่างเหมาะสม เสนอความคิดรวบยอดไว้อย่างละเอียดชัดเจน ใช้ภาษาและคำศัพท์ที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียน นอกจากนั้นส่วนประกอบอื่นที่ควรพิจารณาอีกก็คือ มีสารบัญ คำนำ คำนี ภาคผนวก และคำอธิบายศัพท์พอเพียง เสนอแนะวัสดุประกอบการเรียนอื่น ๆ ให้แก่ผู้เรียนและเสนอแนะสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิด มีภาพประกอบ

ที่เหมาะสม ระบุแหล่งที่มาของข้อมูลต่าง ๆ ในหนังสือไว้ แผนที่ ตาราง แผนภูมิ จัดทำอย่างเหมาะสม ชัดเจน และประณีต รูปเล่มแข็งแรง ทนทาน ตัวพิมพ์อ่านง่าย จัดวางของตัวอักษรดูสวยงามเหมาะสม

เมื่อครูผู้สอนได้ทราบถึงเกณฑ์ที่จะใช้ประกอบในการพิจารณาคัดเลือกหนังสือเรียนแล้ว หน้าที่ของครูผู้สอนต่อไปก็คือ จะต้องวิเคราะห์หนังสือเรียนเหล่านั้นก่อนที่จะมีการประเมินค่าและตัดสินใจเลือกหนังสือเรียนเล่มนั้น ๆ ทั้งนี้เพราะว่าหนังสือเรียนที่ได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการให้ใช้ในโรงเรียนได้นั้น ส่วนใหญ่จะมีส่วนประกอบใหญ่ ๆ ใกล้เคียงกัน จะมีแตกต่างกันก็เฉพาะในส่วน of รายละเอียดปลีกย่อยเท่านั้น

สำหรับแนวทางในการวิเคราะห์และประเมินผลแบบเรียนนี้ โกชัย สาริกบุตร และสมพร สาริกบุตร (2523: 24-33) ได้เสนอแนะแนวทางวิเคราะห์แบบเรียนตลอดเล่มไว้ดังนี้

1. เนื้อเรื่องมีการจัดหมวดหมู่และเรียงลำดับ
2. สารัตถะของเนื้อหาควรมานำมาเสนออย่างตรงไปตรงมา
3. การใช้ภาษานำไปสู่ความเข้าใจอันถูกต้อง
4. เนื้อหาคอบสนองความมุ่งหมายของหลักสูตรอย่างครบถ้วน
5. ค่านิยมที่ปรากฏในเรื่องควร เป็นสิ่งที่คัดเลือกแล้ว
6. เนื้อหามีการอ้างอิงหลักฐานอย่างถูกต้อง
7. เมื่อจบแต่ละบทหรือแต่ละเรื่องควร มีกิจกรรมเสนอแนะ
8. เมื่อจบแต่ละบทหรือแต่ละเรื่องมีการวัดผลนักเรียน

จากเอกสารที่กล่าวถึงความสำคัญและเกณฑ์สำหรับใช้ในการพิจารณาคัดเลือกหนังสือเรียนที่กล่าวมาแล้วนั้น อาจกล่าวได้ว่า หนังสือเรียนที่ครูผู้สอนจะนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนนั้นควรจะต้องมีโครงสร้างที่สอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชาสอดคล้องกับจุดประสงค์ของหลักสูตร มีการเสนอเนื้อหาและกิจกรรมที่เป็นไปตามจุดประสงค์ของรายวิชาและหลักการ โดยส่วนรวมของ

หลักสูตร มีความถูกต้องกับหลักวิชาและเหมาะสมกับระดับชั้น มีความเหมาะสมระหว่างภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ มีการใช้สำนวนภาษาที่ชัดเจนถูกต้อง มีการเรียบเรียงอย่างประสานสัมพันธ์กันในแต่ละตอน มีความง่ายเหมาะสมกับคาบเวลาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร มีภาพ ตาราง ประกอบอย่างเหมาะสมช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ มีความเข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น ตลอดจนมีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนแสดงออกและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

แม้ว่าหนังสือเรียนวิชาภาษาไทยชุดทักษะพัฒนา นี้ กระทรวงศึกษาธิการ โดยกรมวิชาการจะเป็นผู้จัดทำ ในการจัดทำจะมอบหมายให้คณะผู้จัดทำ ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีประสบการณ์เฉพาะในสาขาวิชา ครู อาจารย์ ศึกษานิเทศก์ และนักวิชาการที่มีประสบการณ์ในด้านการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร่วมกันจัดทำก็ตาม ในแง่ของความสมบูรณ์นั้น หนังสือเรียนภาษาไทยชุดทักษะพัฒนา เล่ม 1 นี้�ายังมีข้อบกพร่องที่ควรจะต้องปรับปรุงแก้ไขอยู่บ้าง และกรมวิชาการเองก็ยินดีรับข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไขหนังสือให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น (กรมวิชาการ 2524: หน้าคำนำ) ฉะนั้นในการนำเอาหนังสือเรียนชุดดังกล่าวไปใช้ ครูผู้สอน ก็จะต้องมีการพิจารณาและประเมินหนังสือเรียนชุดนี้โดยอาศัยแนวทางหรือเกณฑ์การพิจารณาที่ได้กล่าวมาแล้ว ทั้งนี้เพื่อที่จะทำให้ได้ทราบว่าหนังสือเรียนภาษาไทยชุดทักษะพัฒนา เล่ม 1 มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงไร มีข้อบกพร่องที่ควรจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไข นอกจากนั้นยังจะเป็นแนวทางในการนำเอาไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากหนังสือเรียนภาษาไทยชุดทักษะพัฒนา เล่ม 1 เป็นหนังสือเรียนสำหรับรายวิชา ภาษาไทย 401, ภาษาไทย 402 ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ซึ่งเริ่มใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2524 เป็นต้นมา จึงไม่มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนังสือเรียนเล่มนี้โดยตรง

อย่างไรก็ตาม ได้มีผู้ทำวิจัยเกี่ยวกับหนังสือเรียนวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายเล่มอื่น ๆ บ้างแล้ว ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรจะนำมากล่าวถึง ทั้งนี้เพราะว่าหนังสือเรียนวิชาภาษาไทยวิชาบังคับในระดับมัธยมศึกษาตามหลักสูตรใหม่ทั้งสองระดับนี้ มีวิธีการและหลักการในการจัดทำคล้ายกัน คือ กระทรวงศึกษาธิการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำขึ้นชุดหนึ่งเป็นผู้จัดทำ และส่วนของคณะกรรมการผู้จัดทำก็จะเป็นผู้จัดทำหนังสือเรียนภาษาไทยวิชาบังคับทั้งสองระดับ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาและรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนังสือเรียนวิชาภาษาไทยวิชาบังคับทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย เล่มอื่น ๆ ดังนี้คือ

ปี พ.ศ. 2522 แนน้อย ทองหล่อ (2522) ได้สำรวจความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่มีต่อหนังสือเรียนภาษาไทยชุดทักษะสัมพันธ์ เล่ม 1 โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างประชากรจำนวน 100 คน ผลการสำรวจพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าการจัดรูปแบบเรียนมีความเหมาะสมดี เรื่องที่นักเรียนชอบมากที่สุดคือ ศิลปินเอก ขอเสนอแนะเกี่ยวกับหนังสือเล่มนี้ คือ ควรมีภาพประกอบให้มาก ส่วนคำถามท้ายบทนั้นควรใช้คำพูดให้เข้าใจง่าย กระดาษหน้าปกควรเป็นกระดาษมันมีสีสวย

ในปีเดียวกันนี้ นวลทิพย์ รักษาทรัพย์ (2522) ก็ได้ศึกษาเรื่อง "การศึกษาการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้หนังสือเรียนภาษาไทยชุดทักษะสัมพันธ์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร 9 โรงเรียน" โดยการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างประชากรซึ่งเป็นครูผู้สอนวิชาภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 27 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 360 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนเห็นว่า เนื้อหาในหนังสือเรียนควรมีสาระ มีความสนุกสนาน ควรเป็นเรื่องประเภทร้อยแก้วมากกว่าร้อยกรอง ถ้าเรื่องใดคัดตอนมาควรมีเรื่องย่อทั้งเรื่องในการจัดทำคัพพานุกรมควรทำให้ละเอียด ควรเพิ่มกิจกรรมและแบบฝึกหัดท้ายบท และควรแทรก

เนื้อหาหลักภาษาไว้ในหนังสือเรียนชุดทักษะสัมพันธ์ด้วย

นอกจากนี้ นุชน้อย สติรอังกูร (2523) ก็ได้วิเคราะห์หนังสือเรียนภาษาไทยชุดทักษะสัมพันธ์ เล่ม 1 นี้ด้วย โดยการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นครูผู้สอนวิชาภาษาไทยและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 10 โรงเรียน มีครูผู้สอนวิชาภาษาไทยจำนวน 30 คน และนักเรียน จำนวน 300 คน ผลการวิจัยพบว่า ครูและนักเรียนพอใจในบทเรียนต่าง ๆ ในหนังสือเรียนภาษาไทยชุดทักษะสัมพันธ์ เล่ม 1 เป็นส่วนใหญ่ หนังสือเรียนเล่มนี้มีทั้งส่วนดีและส่วนบกพร่องที่ควรแก้ไข ครูและนักเรียนต่างต้องการ เนื้อหาที่ทันสมัย นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ส่วนเนื้อหาไม่ยากจนเกินไป ควรมีเนื้อหาที่มีความยากง่ายเหมาะสมกับระดับชั้น การอธิบายศัพท์ควรให้ละเอียดชัดเจน ส่วนรูปเล่มและการพิมพ์นั้น ครูและนักเรียนส่วนใหญ่ต้องการให้ปรับปรุงรูปเล่มให้กะทัดรัด แข็งแรง มีภาพประกอบเพียงพอและเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง การพิมพ์ถูกต้องชัดเจน

ในปี พ.ศ. 2523 ปราณี สิริสุระอาภา (2523) ได้ศึกษา "ความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับหนังสือเรียนหลักภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เล่มหนึ่ง" โดยได้สร้างเกณฑ์การวิเคราะห์หนังสือเรียนขึ้นแล้วส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างประชากร คือ ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 16 แห่ง ครูผู้สอนจำนวน 30 คน นักเรียนจำนวน 480 คน ผลการศึกษาพบว่า ครูมีความเห็นด้วยในระดับมากที่สุดว่า เนื้อหาในหนังสือเรียนมีความเหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของวิชาภาษาไทย โดยเน้นการใช้ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสาร ส่วนนักเรียนเห็นด้วยในระดับมากกว่า หนังสือเรียนเสนอความรู้ทางหลักภาษาไทยสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ในด้านการจัดพิมพ์และการจัดรูปเล่มนั้น ครูและนักเรียนมีความเห็นว่าควรปรับปรุงรูปเล่มให้มีขนาดพอเหมาะ มีความทนทาน ใช้กระดาษ

ที่มีคุณภาพกว่าที่เป็นอยู่ มีภาพประกอบให้มาก นอกจากนั้นควรมีการสรุปท้ายบทเรียน มีบรรณานุกรมท้ายบทหรือท้ายเล่มด้วย

นอกจากนี้ ทวงรัตน์ กุฑเจริญ (2523) ได้วิเคราะห์หนังสือเรียนภาษาไทยชุดวรรณวิจักขณ์ เล่ม 1 โดยสร้างเกณฑ์การวิเคราะห์หนังสือเรียนทางด้านภาษาขึ้น แล้ววิเคราะห์ตามเกณฑ์นั้นและได้ส่งแบบสอบถามไปยังครูผู้สอนวิชาภาษาไทยจำนวน 50 คน และนักเรียนจำนวน 400 คน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและเขตการศึกษาต่าง ๆ 6 เขต ผลการวิเคราะห์พบว่า ครูพอใจหนังสือเรียนเล่มนี้น้อย แต่นักเรียนพอใจหนังสือเรียนมาก บทเรียนในหนังสือเล่มนี้ช่วยพัฒนาทัศนคติของนักเรียนได้ตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ปัญหาใหญ่ที่ครูและนักเรียนประสบในการใช้ก็คือ ปัญหาค่านองค์ประกอบของบทเรียน การพิมพ์ และรูปเล่มของหนังสือเรียน

พ.ศ. 2524 สถิตย์ ชนะชัย (2524) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "การศึกษาการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้หนังสือเรียนภาษาไทยชุดทักษะสัมพันธ์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11" โดยการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นครูผู้สอนวิชาภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาในเขตการศึกษา 11 มีครูผู้สอนจำนวน 20 คน นักเรียน 350 คน ผลการศึกษาพบว่า ครูผู้สอนมีความต้องการให้มีการปรับปรุงเนื้อหาให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียนโดยพิจารณาถึงความยากง่ายให้พอเหมาะที่นักเรียนจะสามารถเรียนรู้ได้ ส่วนนักเรียนมีความเห็นว่าเนื้อหาเข้าใจยาก หนังสือเรียนควรมีแบบฝึกหัดท้ายบทและคำอธิบายศัพท์ให้มากขึ้นด้วย

ในหนังสือเรียนเล่มเดียวกันนี้ อุบลรัตน์ ตะบิงตา (2524) ได้ทำวิจัยเรื่อง "การเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้หนังสือเรียนภาษาไทยชุดทักษะสัมพันธ์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 7" โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นครูผู้สอนวิชาภาษาไทย ชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 2 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 7 มีจำนวนครู 20 คน นักเรียน 360 คน ผลการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหนังสือเรียนเล่มนี้พบว่าครูมีความเห็นว่าควรมีการปรับปรุงหนังสือเรียนเล่มนี้โดยให้มีภาพประกอบที่น่าสนใจให้มากขึ้น นักเรียนนั้นเห็นว่าหนังสือเรียนมีเนื้อหาที่น่าสนใจ แต่ควรมีภาพประกอบและคำอธิบายศัพท์เพิ่มมากขึ้น

นอกจากนี้ ประสม นนทสุวรรณ (2524) ก็ได้ศึกษาเรื่อง "การศึกษาการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้หนังสือเรียนภาษาไทยชุดทักษะสัมพันธ์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 3" โดยส่งแบบสอบถามไปให้ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 20 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 200 คน ในเขตการศึกษา 3 ผลการศึกษาพบว่า ครูและนักเรียนเห็นว่า หนังสือเรียนควรมีเนื้อหาที่ทันสมัยเสมอ และนักเรียนได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ต้องการแบบเรียนที่มีเนื้อหาที่แทรกคติและข้อเตือนใจ เป็นเรื่องสั้นอิงประวัติศาสตร์ มีคำอธิบายศัพท์ มีแบบฝึกหัดท้ายบทที่ใช้ภาษาง่าย พิมพ์ตัวสะกด การันต์ถูกต้อง มีภาพประกอบชัดเจน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรปรับปรุงเนื้อหาในหนังสือเรียนให้ทันสมัย เหมาะสมกับท้องถิ่น วัย และความสามารถในการรับรู้ของผู้เรียน

ต่อมาในปีเดียวกันนี้ อารีย์ สหชาติโกสัย (2524: 93-94) ได้วิเคราะห์หนังสือเรียนวิชาหลักภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เล่ม 1, 2 และ 3 โดยส่งแบบสอบถามไปยังครูผู้สอนวิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดกรมสามัญศึกษาทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ระดับชั้นละ 100 คน จำนวนประชากรทั้งสิ้น 300 คน ผลการศึกษาสรุปได้ว่า หนังสือเรียนหลักภาษาไทย เล่ม 1, 2, 3 มีทั้งข้อดีและข้อบกพร่อง ข้อดีคือ มีเนื้อหาครอบคลุมและตรงตามหลักสูตร เนื้อหาบางบทถูกต้องและสมบูรณ์ดีมาก ใช้คำไทยแทนศัพท์เฉพาะทางวิชาการที่เป็นคำบาลี สันสกฤต ทำให้เข้าใจและจดจำได้ง่าย วิธีการเขียน

เนื้อหาเป็นไปในแนวใหม่และมีแบบฝึกหัดหลายรูปแบบเหมาะกับบทเรียน ส่วนข้อบกพร่องที่พบคือหนังสือเรียนหลักภาษาไทย เล่ม 1 มีเนื้อหาบางตอนยากเกินไป เล่ม 3 มีเนื้อหาบางตอนมากเกินไป นอกจากนั้นยังพบว่า หนังสือเรียนหลักภาษาไทย ทั้ง 3 เล่ม นี้มีเนื้อหาบางตอนไม่ถูกต้องตามหลักวิชา ใช้สำนวนภาษาสื่อความหมายไม่ชัดเจน เมื่อใช้คำไทยแทนศัพท์เดิมไม่ได้บอกชื่อศัพท์เดิมไว้ ทำให้ครูผู้สอนสับสน ส่วนในด้านการจัดพิมพ์และรูปเล่มนั้นหนังสือเรียนทั้งสามเล่มมีขนาดไม่เท่ากัน ไม่สะดวกแก่การเก็บรักษา การใช้ตัวอักษรบางตอนมีขนาดเล็กเกินไปไม่เหมาะสมกับสายตาของผู้เรียน

ในปีการศึกษา 2525 ภาควิชา ๓ วันจันทร์และคณะ (2525) นักศึกษาระดับปริญญาตรี (ค.บ.) ของวิทยาลัยครูเชียงใหม่ ซึ่งกำลังศึกษาวิชาภาษาไทย 352 การศึกษาแบบเรียนภาษาไทยประถม-มัธยม ได้ศึกษาวิเคราะห์หนังสือเรียนภาษาไทยชุดทักษะพัฒนา เล่ม 1 โดยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์หนังสือเรียนที่ได้จากการศึกษารายวิชาภาษาไทย 352 เป็นหลัก นอกจากนี้ยังได้สัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยที่ใช้หนังสือเรียนดังกล่าว จำนวน 5 คนและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 5 คน นำข้อมูลที่ได้มาเสนอในรูปรายงาน สำหรับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยภายในจังหวัดเชียงใหม่ การศึกษาครั้งนี้พอสรุปได้ว่า หนังสือเรียนภาษาไทยชุดทักษะพัฒนา เล่ม 1 มีความเหมาะสมกับผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เนื้อหาสาระในหนังสือเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนในการฝึกทักษะทางภาษาและการพัฒนาความคิด วิธีการเขียนและการเสนอเนื้อหาสอดคล้องกับเกณฑ์การวิเคราะห์หนังสือเรียนที่เรียนมา นอกจากนั้นยังพบว่าหนังสือเรียนเล่มนี้ไม่ค่อยมีความแข็งแรง ทนทานเท่าที่ควร ภาพประกอบพอใช้ได้ ส่วนเสริมวิชาการ เช่น ตาราง สถิติ แผนที่ ไม่มี คุณภาพของกระดาษที่ใช้พิมพ์ไม่ค่อยดี ขนาดตัวอักษรที่ใช้พิมพ์ชัดเจนและเหมาะสมกับสายตาของนักเรียน

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรจะ

ได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษะพัฒนา เล่ม 1 โดยอาศัยเกณฑ์ในการพิจารณาแบบเรียนที่ได้มีผู้ทรงคุณวุฒิรวบรวมไว้ ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับประเมินหนังสือเรียนดังกล่าว และควรศึกษาจากผู้ที่นำเอาหนังสือเรียนเล่มนี้ไปใช้โดยตรงซึ่ง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนวิชาภาษาไทย และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ทั่วประเทศ ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องอันจะเป็นประโยชน์แก่ครูผู้สอนและนักเรียนตลอดจนเพื่อให้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงหนังสือเรียนภาษาไทยชุดทักษะพัฒนา เล่ม 1 ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป